

(НИН, 08.10.2009)

Као двоструки победник председничких избора у Србији и лидер најснажније странке, Борис Тадић је имао прилику да постане председник државе уз чије име ће се везивати улазак Србије у ЕУ, национално помирење, капитални инфраструктурни пројекти... Незавршен процес сарадње с Хагом, који је блокирао европске интеграције, економска криза и талас насиља на београдским улицама одржавају Србију у постојећим релацијама, док председник Тадић постаје готово једина адреса у Србији на коју стижу критике, жалбе и коментари опозиције. Упркос томе он је и даље оптимиста, девет година после петооктобарских промена и на дан када је вођен овај разговор, неколико сати пошто је запалио свећу за брутално убијеног француског држављанина Бриса Татона.

Девет година после 5. октобра суочени смо с можда највећим изазовом - како објаснити грађанима да ли су њихове наде у брже промене оправдане и реалне?

- Чешка, Пољска, Словачка, Словенија и друге земље које су 2004. постале чланице Европске уније имале су 14 година непрекидних реформи, а да при том нису решавале последице разо-рних ратова, хиперинфлације која је узроковала прераспodelу друштвеног богатства и криминалне институције. Србији ће, уверен сам, бити потребно приближно исто време до пуноправног чланства, али не треба заборавити бреме прошлости које ми за разлику од других земаља имамо на својим плећима. Не постоји ниједан део друштва који није захваћен поремећајем вредности и у који криминал није ушао, од политичке структуре, правосуђа, полиције, војске, обавештајног система, здравства, спорта, школства. И тога треба да будемо свесни. И сада, неко ће рећи - па зар за девет година нешто озбиљније нисмо успели да урадимо. Ми смо многе озбиљне и изузетно тешке и комплексне ствари урадили. Подсећам вас да демократија у Србији траје само девет година и ако неко мисли да се могу излечити сви поремећаји настали претходних година, вара се. Више времена је потребно да се из неправда вратимо у право, него обрнуто. Пред нама је обавеза да тај процес убрзамо.

Повратак у право подразумева и спречавање насиља. Постоји уверење да у неререформисаним тајним службама лежи то неразматано клупко због кога су многа убиства остала нерасветљена и да је тако послата порука да се овде насиље не

кажнава?

- Као председник Савета за националну безбедност кажем да смо много урадили на реформи тајних служби, али тиме не можемо ни да се јавно хвалимо, нити да будемо задовољни, већ да се трудимо да постижемо резултате.

То свакако није ни лако ни једноставно. Не знам да ли мислите да су на пример америчка или француска полиција решиле све случајеве које су имале пред собом. С друге стране, у тим државама полиција није била инструмент зла као што је то била у Милошевићево време тајна служба. Овде нисмо имали потпуни дисконтинуитет већ су задржане исте структуре и након демократских промена због политичких размимоилажења ДСС-а и ДОС-а након петог октобра. И наравно да те структуре нису имале интерес да се открију сви ти криминални случајеви, већ да се неки заташкају. С друге стране, могу да поставим питање: а где се и када на свету десила промена система вредности или промена функционисања службе безбедности преко ноћи? Политичке револуције не доносе само нови поредак већ интегришу у одређеној мери стање претходног друштва и носе га у себи као проблем. Међутим, да није било реформи служби безбедности, на крају крајева, не би био ухапшен Радован Караџић, а ни многи други.

Али није ухапшен Ратко Младић?

- Није, али ће бити ако је на тлу Србије. Нажалост, не може све да се учини у правом тренутку, а било је оних који су радили на томе да се никада не деси хапшење ни Младића ни Караџића. Тиме ћемо се позабавити по окончању сарадње са Хашким трибуналом, сада чинимо баш све да до успешног завршетка сарадње што пре дође.

Како објашњавате то што је тек сада држава одлучила да се обрачуна са насиљем? Пре француског навијача, хулигани су убили петорицу младића, навијача из супарничког табора, али то није изазвало ни приближно сличне реакције.

- Када се питамо зашто су правосудни органи, сем са ретким изузецима, на тај начин третирали криминалне акте, онда не може да нас мимоиђе закључак да нешто није у реду. А кад Министарство правде предлаже реформу правосуђа и реизбор судија, онда се у јавности дигне кука и мотика. Ова влада нема никакву јавну подршку за ову

суштинску реформу друштва, напротив - има сталну опструкцију. Где су критички оријентисани интелектуалци да подрже реформу правосуђа када знају да су се дешавали овакви злочини, када знају да је Врховни суд у прошлости поништавао одлуке и слао их на поновно одлучивање у случајевима који су очигледно били осуде врхунских злочинаца и криминалаца. Министарство правде предузима дубоки процес реформи у правосуђу који је више него неопходан. При чему, да не буде никакве дилеме, морамо све учинити у спречавању да реизбор судија буде политички обојен. Јер онда опет нема суштинског ефекта реформе. Са друге стране, Савет за националну безбедност је пре више месеци питање екстремних криминалних навијачких група означио као опасно за националну безбедност. Ми данас имамо сазнања о постојању навијачких криминалних група, о њиховој вези са шверцом наркотика и екстремним политичким структурама. Ти људи имају и своје лекаре, своје спонзоре у клубовима, медијима, политичке менторе и своје људе у правосуђу... Пре више од 15 месеци донели смо одлуку да се крене у акцију против тих екстремних навијачких група јер су идентификоване као организације које угрожавају националну безбедност. Нажалост, само је око пет процената ових навијача-криминалаца на крају осуђено у односу на укупан број ухапшених. И зато је реформа правосуђа претпоставка успешности ове борбе.

Ако сте одлуку донели пре петнаест месеци, зашто сте толико чекали?

- Ништа нисмо чекали, све време смо радили, али неке институције нису обавиле свој посао. Сазвао сам седницу Савета за националну безбедност, чим сам дошао из Словеније, и подигао то као врхунско питање националне безбедности. Све институције система безбедности добиле су потпуно јасну инструкцију да овога тренутка мора да се крене у немилосрдни обрачун са овим групацијама. Видим непрекидну линију између њих и оних који су инспирисали насиље, промовисали насиље као идеологију у свим претходним деценијама. Полиција је добила свој задатак, ја од њих очекујем да испоставе резултате свих тих истрага Тужилаштву, а да судови коначно учине и свој део посла. Али навијачко насиље постоји и у другим земљама, не само у Србији и зато морамо непрекидно да радимо на његовом сузбијању.

Хоће ли се испитати и паљење амбасада?

- Закључак Савета за националну безбедност је да све то мора још једном да се испита. Ако су докази негде били затурени или су били недоступни у неком тренутку, можда данас могу бити доступни. Да направимо анализу безбедносних искушења са којима се суочавамо и да се процесуирају апсолутно сва кривична дела која су учињена. Очекујем да ће реформа правосуђа обезбедити да се сви ти случајеви процесуирају пред судом и

да сви на крају добију заслужену казну. Од Нове године ми ћемо имати завршни корак у реформи правосудних институција реизбором судија и формирањем нових судова. Оптимиста сам, можемо се поново срести за шест месеци и видети колико је учињено.

Да ли постоји опасност да се борба против екстремиста и криминалаца претвори у обрачун са политичким противницима?

- Свестан сам да у друштву као што је наше, које нема дугу политичку традицију, демократију, увек прети опасност да се једна борба за успостављање реда и правде претвори у унутрашњу политичку борбу. То мора да се избегне на сваки начин управо у име очувања демократије. Истовремено, сасвим је јасно да постоје политичке организације које евидентно охрабрују функционисање екстремних група и насилништво пропагирају као својеврсну идеологију, макар кроз свој политички језик. Палећи свећу на Тргу Републике жртви Брису Татону, рекао сам да се насилништво као идеологија консеквентно завршава у фашизму. Ако тога нисмо свесни, једнога дана ће нам се фашизам појавити у друштву као доминантна политичка идеологија и онда нећемо имати излаз. Фашизам апсолутно није својствен српској политичкој традицији. Али није тачно да насиље није било део српске политике. И у време демократије од 1903. до 1912. године, којом се веома хвалимо, и пре и након тог времена, насиље је било саставни део стварања нашег политичког друштва. А да не говорим о примеси или компоненти насиља која је за алиби узимала Косово, јер када у политички језик уносите појам издајника ви сте истог тренутка унели појам непријатеља. Када унесете појам непријатеља онда сте учинили коначан искорак у цементирању политике коју је најбоље дефинисао идеолог нацизма Карл Шмит - непријатељ у политици је онај који заслужује свако средство одмазде па и лишавање живота. Морамо бити свесни да постоје политике које експлицитно или имплицитно подржавају насилништво и супротстављају се гашењу или забрани организација које угрожавају основне принципе демократије и које угрожавају животе грађана. Али морамо истовремено бити свесни могућности да се злоупотреби борба против насиља и политичке идеологије насиља ради суспензије стварних демократских права и права на демократско мишљење. Морамо сачувати капацитет демократске државе у име успостављања владавине права, али истовремено бити одлучни против оних који угрожавају туђа права.

Мислите ли да ће забране постићи ефекат који се очекује?

- Забране саме по себи никада нису постигле пуни ефекат. Забрана организација које промовишу насиље и имају га као своју основну идеологију - услов је без кога се не може. Али ако се ствари задрже само на забранама, онда је пројекат борбе против насиља у

Србији осуђен на пропаст. Значи, ми се не боримо против организација које су декларативно или у понашању насилничке, него против једног начина мишљења, против вредносног концепта који је добрим делом успостављен у Србији '90-их година када су хероји и идоли били криминалци и убице, када је друштвени талог испливао на површину уз значајну подршку медија, утицајних политичких група, новобогаташа и када су промовисане погрешне вредности.

Наше друштво као да стално скаче између разних жаришта кризе. Није разрешен косовски чвор, а постављају се нова питања попут статуса Војводине. Да почнемо са Косовом.

- Наша стратегија је да приступ Србије решењу проблема Косова постане универзални принцип. Померањем те теме пред Међународни суд правде, заокретом који је Србија извршила, интернационализовали смо тему на такав начин да нудимо решење и многим другима који се суочавају са сличним искушењем. Чињеница да у дебати Међународног суда правде о Косову учествују све велике светске силе први пут у историји те институције, сведочи да смо успели да пробудимо међународну политичку јавност. Пре 15 месеци 75 одсто грађана Србије је сматрало да је Косово најтежи проблем у Србији. Данас 4-6 одсто грађана Србије помиње Косово као највећи проблем. Косово тиме није престало да буде огроман проблем и брига за нашу земљу, али је веома важно да се и тема Косова рационализује. Да не поларизује српско становништво, да нас не уводи у сукоб са суседним земљама и народима и да покушамо да пронађемо миран, цивилизован и рационалан излаз из ове ситуације.

Када смо рекли да нећемо водити рат, тог тренутка смо учинили Србију прихватљивом за читав свет. Када кажемо борићемо се до краја за наша права, искључиво мирним, правним и дипломатским средствима, интернационализовали смо питање легитимних интереса Србије и поново подигли кредибилитет наше земље. Јасном политиком да никада нећемо признати независност Косова и да ћемо увек бити спремни да поново преговарамо о будућности Косова такође смо постали кредибилан и предвидљив политички чинилац. Такав стратегијски приступ не само да представља реални основ за одбрану интегритета наше земље, већ и подиже утицај Србије у међународним институцијама. У Србију која је део решења, а не проблема, сви ће да инвестирају.

Који потез ће држава повући након одлуке Међународног суда правде?

- Тражићемо да седнемо са преговарачки сто на коме желимо да видимо шта је то на шта Србија има право на Косову, на шта имају права Албанци и како се може пронаћи једно општеприхватљиво, компромисно решење. Касније ћемо повући серију других потеза, али решавајући косовски чвор ниједног тренутка нећемо одустати ни од политике мира ни од интегритета Србије.

Како ће владајућа коалиција разрешити дилеме око статута Војводине?

- Што се тиче статута Војводине, то је питање унутрашњег уређења Србије које одређени политичари у земљи а неки и из света желе да интернационализују. Не прихватам интернационализацију статута Војводине, односно довођење у питање правне процедуре која је дефинисана Уставом Републике Србије. Увек морамо да водимо рачуна и о правном поретку у којем живимо и о томе да не смемо угрозити стабилност наше земље. Због тога, сматрам штетним и некорисним она екстремна становишта која заговарају да Србија буде унитарна држава, баш као што се противим и онима који би хтели да фрагментизују Србију правећи мозаик феуда - парадржавица на њеном не тако великом простору.

Да ли је статут постао унутарстраначко питање? Демократска странка је донела статут у Војводини, а сада га ДС у Београду оспорава?

- У Србији постоји поједностављење приступу важним политичким темама. Наравно да није странка донела статут Војводине и што се тиче Демократске странке немојте имати никакве дилеме. У нашем програму не постоји никаква дилема око аутономије Војводине и цела странка поштује страначки програм. Од када је предлог статута донет траје дискусија у Уставном суду и међу правницима и трага се за решењем да статут буде комплементаран са законима о надлежностима чије је доношење наша уставна обавеза. Дакле, успостављање у правном смислу пуне и суштинске аутономије Војводине је наша уставна обавеза. С друге стране, решење аутономије мора да буде у складу са Уставом и то решење не сме да угрози целовитост земље и да дестабилизује земљу. У ДС у Војводини, као и у Београду, као у нишком или врањанском региону, имате вероватно различита мишљења о појединим питањима, али ДС ће у сваком случају доносити искључиво одлуке које доприносе стабилности Србије.

Може ли око тог питања да дође до поделе унутар ДС, између вас и господина Пајтића ?

- Можда има оних који би желели такав сценарио, али то уопште није реално. Свако ко је присуствовао главним одборима ДС или покрајинским, или београдским одборима видео је да у последње четири године нема никаквих суштинских разлика око битних питања. Има различитих мишљења, хвала богу. Сукоби згодно звуче са становишта узбуркавања јавности, отварања нове теме, са њима су некада и новине занимљивије. Али то није реалистично. Није се догодило. Просто, не дешава се. Имам пуно поверење у Бојана Пајтића.

Значи ли то да имате јединствен став око статута?

- Никада нисмо имали неке суштинске разлике. Велики сам заступник регионализације и децентрализације Србије, а велики противник распарчавања наше земље. Унутар тог оквира треба дефинисати политичко решење. Многи политичари би волели да отворе нову дебату на тему Војводине као што су радо учествовали у косовизацији Србије. Грађани Србије више не желе такву политику. То није реалистична политика. Расправа не треба да се води око измишљених проблема.

Верујете ли да ће ова влада дочекати крај мандата?

- Убеђен сам у то. Неки представници опозиције последњих дана призивају насиље на улицама, предвиђају пад владе на улицама. Мислим да нису свесни шта говоре. Грађани знају ко су они. Упркос жељама да стекну нови идентитет европских и глобално оријентисаних демократа, увек избије стари начин мишљења – екстреман и радикалан. И опет би волели да виде мало насиља на улицама. Нема тога, од освете се не живи. Ова влада ће опстати, дубоко сам убеђен. Она ће успешно завршити свој пуни мандат.

Зашто сте тако убеђени?

- Зато што ће свест о циљевима које ова влада има окупити све њене политичке чиниоце, а надам се и да ће неке странке из опозиције схватити да су то циљеви од виталног значаја за све грађане ове земље. Недавно сам позвао и опозиционе странке да подрже успостављање реда у јавним финансијама и смањивање администрације јер

је то национални интерес. Ко год да буде на власти у будућности, тај проблем ће морати да реши. Ова влада је спремна да на себе преузме ризик да реши тај велики проблем повлачећи и непопуларне потезе. Дакле ова влада није прва креирала буџетски дефицит, знамо веома добро да је буџетски дефицит традиција српске финансијске политике већ неколико деценија. Ова влада није подигла потрошњу у односу на претходне владе јер ми трошимо више него што зарађујемо већ 30 година. Није ова влада ленствовала у изградњи аутопутева, јер као што знамо није било изградње у последњих 30 година. А што је изградње било мање, то је лоповлука људи који су били у власти и уз власт било више.

Али грађани очекују брже промене како би живели боље.

- Слажем се да треба много брже. Убеђен сам да ћемо успети да стабилизујемо јавне финансије до краја мандата ове владе, убеђен сам да ће јавна администрација бити такве величине и таквог капацитета да неће бити оптерећење за привреду. Убеђен сам да ће „Фијат“ почети нову производњу, али још морамо на томе да радимо. Убеђен сам да ћемо добити визну либерализацију, али ни то није завршено, зато упозоравам министре у овој влади, који некада воле да се истрче као доносиоци добрих вести, да буду уздржани док се то не деси. Убеђен сам да ћемо да завршимо Коридор 10 кроз Србију и неколико великих мостова. Убеђен сам да ћемо у наредне три године имати инвестиције у електроенергетском сектору између 3 и 6 милијарди евра и Србију учинити чвориштем у производњи електричне енергије. Убеђен сам да ће Јужни ток кренути са изградњом, што ће Србију учинити и гасним чвориштем, поготову што имамо огромне капацитете за складиштење гаса. За то нам је потребан период од 5 до 7 година. Чак и да Србија дотле не уђе у Европску унију, то ће потпуно изменити квалитет живота у нашој земљи.

Да не претерујете са оптимизмом?

- Не видим да је ико изградио путеве а да је почео да то ради као песимиста. Да је ико стабилизовао јавне финансије и пошао као песимиста. Ми морамо да будемо оптимисти. Једини начин да се ствари доврше је да неко преузме ризик и да свакога дана помера тај Сизифов камен на врх брда. Не одустајемо од чланства у Европској унији, али немамо никакву илузију да је у ЕУ решење свих наших проблема. Решење наших проблема је у нама самима, у промени односа према раду, да поштујемо другог човека, да се понашамо пристojно, да не угрожавамо живот другог човека, да не оптужујемо друге за издајништво, да не проглашавамо људе непријатељима друштва... Чиним све што је у мојој моћи како би земља била стабилнија, а грађани сигурнији.

Да ли сте разговарали са Чедомиром Јовановићем о уласку у владу?

- Не, много је то далеко. Са Чедомиром Јовановићем сам разговарао о нашим неспоразумима у прошлости и о томе какве су перспективе земље. Сада имамо кудикамо виши степен сагласности него што смо имали раније. Људи се уосталом мењају. И са Томиславом Николићем сам разговарао, као што видите, разговарао сам и са Ивицом Дачићем. Спреман сам да преузmem ризик у корист грађана и за стабилност Србије. Подсећам вас, Томислав Николић ми је директно претио, али и са њим сам разговарао након тога. ДСС ме је оптужио да знам и кријем убице Зорана Ђинђића, па су после на суду признали да су лагали из политичких разлога. Али сам и са њима сео да разговарам. Немам права на лични приступ у јавном послу који обављам.

Можете ли да замислите владу ДС и СНС после избора?

- Не могу. Да ли мрачни и милитантни радикали преко ноћи могу да постану умивени демократски европејци на њима је да покушају да докажу. А то ће морати да доказују још дуго времена.

(Разговарао **Батић Бачевић**)